

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021.gada 21.janvārī Nr. 1-5/12

Finanšu un kapitāla tirgus komisija
fktk@fktk.lv

Par finanšu pakalpojumu pieejamību

Tiesībsarga birojā regulāri tiek saņemti iesniegumi no privātpersonām par grūtībām piekļūt finanšu pakalpojumiem gadījumos, kad kredītiestādes bez paskaidrojumiem atsaka personai konta atvēršanu un apkalpošanu. Viens no šī jautājuma aspektiem – nevalstisko organizāciju grūtības atvērt un uzturēt kontus Latvijas kredītiestādēs sakarā ar kredītiestāžu prasībām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) jomā tika skatīts arī Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdēs.

Tiesībsargam saskaņā ar Kredītiestāžu likuma prasībām nav iespēju vispusīgi izskatīt minētos iesniegumus, jo likums neparedz tiesībsargam pieeju kredītiestāžu rīcībā esošai informācijai, kā arī tiesībsarga kompetencē neietilpst kredītiestāžu prasību atbilstības normatīvo aktu prasībām un samērīguma izvērtējums. Vienlaikus tiesībsarga ieskatā ir nepieciešams sabalansēt personu tiesības uz piekļuvi finanšu pakalpojumiem ar kredītiestāžu tiesībām izvēlēties klientus, kā arī normatīvo aktu prasību, tostarp prasību NILLTPFN jomā, izpildī.

Ņemot vērā, ka kredītiestādes ir privāto tiesību subjekti un to attiecības ar klientiem ir kvalificējamās kā privāto tiesību subjektu civiltiesiskās attiecības, kuras balstās uz privātautonomijas principa, vairumā gadījumā gan klientam ir tiesības brīvi izvēlēties kredītiestādi, ar kuru veidot darījuma attiecības, gan arī kredītiestāde var izvēlēties, uz kādiem nosacījumiem un ar kādiem klientiem veidot darījuma attiecības un piedāvāt konkrētos pakalpojumus klientiem, vienlaikus ievērojot, lai šie nosacījumi nebūtu diskriminējoši.

Vienlaikus, izvērtējot iesniegumos norādītos apstākļus, ir secināms, ka praksē veidojas situācija, ka kredītiestāžu un to potenciālo vai esošo klientu izvēles brīvība nav sabalansēta, jo gadījumā, ja viena kredītiestāde atsakās uzsākt vai turpināt darījuma attiecības ar personu, citas līdzīga biznesa profila kredītiestādes visbiežāk arī atsakās sniegt pakalpojumus konkrētai personai. Tā rezultātā savukārt personai reizēm nav iespēju saņemt tai nepieciešamos finanšu pakalpojumus uz samērīgiem un personas vajadzībām atbilstošiem nosacījumiem.

No kredītiestāžu viedokļa raugoties, šāda pieeja ir saprotama, jo kredītiestādes darbojas ar mērķi gūt peļņu, līdz ar to, piedāvājot noteikta veida pakalpojumus, kredītiestādes izvērtē ar piedāvātajiem pakalpojumiem saistītos riskus un to, kādas izmaksas kredītiestādei radīs attiecīgo risku pārvaldīšana. Attiecīgi, kredītiestādes var izvēlēties nesniegt noteikta veida pakalpojumus vai neapkalpot noteiktu kategoriju klientus, ja ar attiecīgo klientu apkalpošanu vai attiecīgu pakalpojumu sniegšanu kaut vai potenciāli var būt saistīti riski, kuru pārvaldīšana kredītiestādei radīs ar peļņu nesamērīgas izmaksas vai resursu patēriņu. Šāda pieeja pati par sevi nav diskriminējoša un nav pretrunā normatīvo aktu prasībām, taču rada iepriekš minētās problēmas klientiem.

Jāņem vērā, ka gadījumā, ja personai tiek ierobežota pieeja finanšu pakalpojumiem, tas ietekmē gan personas saimniecisko, gan privāto darbību, nereti personai zaudējot iespēju veikt būtiskos ikdienas norēķinus, piemēram, saņemt atalgojumu, samaksāt nodokļus, izmaksāt atalgojumu darbiniekiem un tamlīdzīgi. Tas savukārt rada situācijas, kurās personai tiek ierobežotas Satversmē noteiktās pamattiesības, kā piemēram, tiesības uz īpašumu, tiesības saņemt atalgojumu par savu darbu un citas, lai arī šādi ierobežojumi virknē gadījumu tiek balstīti pamatā uz kredītiestāžu lēmuma izvairīties arī no potenciāla, nevis reāla riska.

Ņemot vērā minēto, aicinām Komisiju kā kredītiestāžu uzraudzības jomā kompetento iestādi sniegt viedokli, vai Komisijas ieskatā pastāv problēma ar privātpersonu piekļuvi finanšu pakalpojumiem sakarā ar kredītiestāžu prasībām, tostarp prasībām NILLTPFN jomā, kā arī, kā Komisijas ieskatā ir iespējams risināt šo situāciju.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu